

Felcím: Sajtóapostolból apostolutód (14. rész)

Cím: **Egy éjszaka a lovaskocsin, Verbászig**

Alcím: **Szerdahelyi Csongor beszélgetése Huzsvár László (1931-2016) nyugalmazott nagybecskereki megyéspüspökkel 2012-ben**

– **Mi volt az ön szerepe ezekben a népmissziókban?**

– A főpásztor felkarolta a papság népmissziós lendületét. Szívesen bocsátott engem is másodmissziós atyának. Az én feladatom volt a gyermekeknek és fiataloknak szóló előadásokkal mélyíteni lelki életüket. Külön kellett az óvodások, az elemisták és a középiskolások figyelmét istenszeretetre hangolnom. Feledhetetlen élmény maradt számomra Adán, e Tisza menti nagyközségben történt találkozásom a fiatalokkal. Egyszerre több mint ezerháromszáz fiatal hallgatta szentbeszédemet a nagytemplomban. Adának közel kilencezer katolikus híve volt.

– **Fiatal papnak egy ilyen feladat rendkívüli nagy élményt és egyben tapasztalatot jelenthetett.**

– Szóval ki sem fejezhető élmény volt számomra a népmisszió. Egyik fiataloknak rendezett találkozót a másik után tarthattam. Az említett esztendőik során közel negyven helyen voltam másodmissziós atya.

– **Milyen külsőségek között folytak ezek a sorozatok?**

– Sajátos paraliturgiát rögtönöztünk. A helyi plébános fából készült, fehér–sárga szalagra fűzött keresztet függesztett nyakunkba megnyitáskor. Ünnepelesen megáldott bennünket, és átadta a templom kulcsait. Jelezte a híveknek, hogy nyolc napon át miénk az igehirdetés és a lelki igazgatás minden feladatköre. A tematika nem volt rögtönzött, hanem erre alkalmas segédkönyvekből dolgoztuk fel mondanivalónkat. Az egyik plébánia levéltárából előkerültek a máriaradnai ferencesek egykori népmissziós előadásszövegei. Természetesen új, a kornak megfelelő feldolgozásban hirdettük hallgatóinknak a hit- és erkölcsi igazságokra vonatkozó üzenetet.

Közcím: Akár a nővérek, csakhogy férfi

– **A főpásztorról és a szabadkai vallási életről is szeretném kérdezni.**

– Szabadkán négy évig dolgoztam püspöki titkárként és főtemplomi segédlelkészként. Délelőttöt a püspökség irodájában tevékenykedtem Ivan Jurigával, a horvát nemzetiségű irodaigazgatóval. Az én feladatomból volt a magyar nyelvű adminisztrációs szövegek fogalmazása. A székesegyházban összesen öten álltunk a hívek szolgálatára. Csatlakozott hozzánk a számvevőszéki igazgató és egy-két segédlelkész; egyikük az irodát vezette, másikkal feladata volt a keresztelelés, a temetés, és a házasságkötések megáldása. A plébániai pasztorációs tervtől, melyet mindig egy hétre előre határoztunk meg, nem lehetett eltérni. A plébánosi teendőket kezdetben hivatalból a főpásztor végezte, mígnem egyikünket plébániai kormányzóknak nevezett ki, mert a kánoni előírások a püspöki és a plébánosi teendőket össze nem egyeztethetőnek jelölték.

– **Vallásgyakorlás szempontból milyen hely volt ötven éve Szabadka?**

– A szentmiséket latin nyelven végeztük, attól függetlenül, hogy magyar vagy horvát ajkú hívek ellátására szolgáltak. Koncelebrációs szentmise még nem létezett. A hívek kérésére három papos misét is celebráltunk. A főmiséző mellett ketten dalmatikába öltözött diakonizálást végeztünk. A templom kántora magyarul vagy horvátul énekelte a *Szent vagy Uram!* énektár miseénekeit. Nem ritkán úrfelmutatás előtt az egyik nyelven, ezt követően a másikon. Az a lelkész, aki azon a héten „templomos” volt, egész délelőtt gyóntatott, szükség esetén végezte a betegellátást. A beteghez karingben, stórával vittük az Oltáriszentséget, előttünk hozzátartozója csengettyűs, zárt gyertyatartót vitt. Időről időre csendített. A csengőszóra a város központjában megálltak vagy letérdeltek a hívek, néhányan csak helyet adtak elhaladásunkra. Egyesek hangosan imádkozták: „Irgalmazz nekem, Uram, szegény bűnösnek!” Az esküvői szertartások rendszeresen szombaton vagy vasárnap voltak, gyakran szintén három papos szolgálattal. A temetéseken többnyire a családi háztól kísértük az elhunytat a temetőig. Amikor 1959-ben a városrendészet megtiltotta a háztól való temetést, a gyászoló család a temetőkápolnáig fiákert biztosított a lelkész számára. A város lakosságának négyötöde katolikus volt, ötöde pedig ortodox szerb, illetve néhány százalékban reformátusok és evangélikusok laktak, illetve ezekben az években nyitották az adventisták az imaházukat.

Közcím: A kisszeminárium a padlástérben kezdődött...

– **Milyen ember volt a főpásztor?**

– Nagyon sok nemes tervet latolgatott. Rengeteget őrlődött. Egyszerre szangvinikus és kolerikus természetű volt. Földrengéssel felért, ha kifejezte nemtetszését. Ezt követően mindig kellő alázatossággal billentette helyre a hangulatot. Kisszemináriumot kívánt alapítani.

A püspöki otthon padlásterét hálósobákká alakította az első jelentkezők számára. Szüntelenül buzdította a plébánosokat, hogy tanulókat verbuváljanak az ekkor megnyitott és *Paulinum*nak elnevezett egyházi középiskolába. Az egyetlen nem államosított épületünkben tantermeket nyitottunk.

– Ez tulajdonképpen egyházi gimnázium volt azok számára, akik középiskolásként papi hivatást éreztek?

– Igen. A Paulinum hatósági engedélyeztetése roppant nehezen haladt. Zvekanović püspök állandóan Belgrádot járta. Az ottani érsek, Josip Ujčić segítségével végre engedélyt kapott papnevelő középiskola megnyitására. Most ötven éve, 1962 szeptemberében kezdődhetett meg a tanítás. Kieszközölte az engedélyt a Paulinum építésére a püspökség kertjében. Az építkezések 1963 őszén kezdődtek, az intézet felavatására 1965-ben került sor. Erőfeszítéséhez a papság megértő segítségét kérte, és egyházmegyei gyűjtést indított az építkezés anyagi biztosítására. Tanári oklevéllel rendelkező pedagógusokat keresett, de ideiglenes jelleggel a papok közül jelölt ki tanárokat a középiskola számára.

– Magyarországon ezekben az években a békepapok vonalát kívánta kiépíteni a közhatalom. Volt-e ilyen kezdeményezés Jugoszláviában is?

– A kommunista vezetés Jugoszláviában is létre akarta hozni a békepapi mozgalmat. Szlovéniában, amely a háború során német és olasz fennhatóságra osztottan tengődött, a papság teljes egészében csatlakozott a partizán mozgalomhoz. A háború után a papok többsége századosi, ezredesi, sőt vezérőrnagyi címmel tért vissza a plébániai munkára. Ebben a tagköztársaságban nem volt kérdéses a békepapi egyesület megalakulása. Boszniában is a ferences szerzetes papság - hivatkozva sajátos néppolitikai múltjára és jellegére - békepapi egyesületet alapított. Az egyházmegyes papság ellenkező irányultsággal távol tartotta magát az állam ilyen irányú kezdeményezésétől. Horvátországban a békepapi elgondolás az egyház elárulását jelentette, bár voltak papok, akik csatlakoztak a partizán mozgalomhoz a háborús évek atrocitásai miatt. Szűkebb pátriánkban, Bácskában és Bánátban a püspökök határozott ellenvéleménye miatt alig akadt pap, aki a békepapi mozgalomhoz csatlakozni kívánt volna. Nem szabad felednünk, hogy 1944 őszén a partizán megtorlások során e két régióban tizenegynéhány papot kivégeztek, másokat koholt vádak alapján bebörtönöztek. Ez is hozzájárult a papság karakán viselkedéséhez. Voltak kísérletek, amelyek során a belügyi szervek gépkocsiba ültették a papokat, akik nem sejtették, hogy békepapi alakuló-gyűlésre szállítják őket. Ezt követően azonnal jelentkeztek főpásztoruknál, és elhatárolták magukat a történetektől. Ezért mindössze két-három pap részvételéből tevődött össze a békepapi mozgalom Bácskában és Bánátban.

– **Mikor távozott Szabadkáról újabb állomáshelyére és milyen emlékekkel?**

– Holdfogyatkozással díszített nagyon szép éjszakán, 1961 augusztusában távoztam Szabadkáról a püspököm által kijelölt új helyemre, Verbászra. Főpásztorom előbb lelkemre köttette, hogy tilos elköszönnöm a hívektől. Szent István király ünnepén mondtam utolsó szentbeszédemet Szabadkán. Márton Tamásnak hívták azt a kedves öregurat, aki részemre baráti készséggel nagyobb méretű szállító-kocsit biztosított. Egész éjszaka a lovas kocsin ültünk és beszélgettünk az előző négy évben történekről. Visszaemlékeztem a bérmálásokra, melyeken a főpásztor kíséretében vettem részt. Érdekességként hadd említsem, hogy két évvel előbb, amikor a bérmálási szertartáson elhangzott a Szentlélek segítségül hívása az adai nagytemplomban, rendkívüli mennydörgéssel kísért vihar tört ki, a toronyba villám csapott. A templomot zsúfolásig betöltő hívek fegyelmezetten tovább énekelték a *Jöjj Szentlélek, Úristen* éneket. Szép volt a különböző hívő közösségekkel együtt ünnepelnem a bérmáló főpásztor kíséretében. Emlékezetemben maradt a hittanórákra járó gyermekek ragaszkodása, különösen a középiskolásoké, szüleik figyelme irántam, és családlátogatásaimon folytatott beszélgetéseink. Még ma is levelezünk egykori tanítványaimmal, akik időközben már nagyszülőkként mesélhetnek unokáikról.

Közcím: A vincés nővérek segítettek, de nem fogadták el őket...

– **Milyen feladat várta új működési helyén a fiatal plébánost?**

– Két település (Ó- és Újverbász) egybekapcsolódásából közel húszezresre nőtt a lakosság száma. A háború végéig kilencezer német evangélikus élt itt, mintegy négyezer szerb-ortodox az óverbászi részen, a katolikus magyarok két és félezren az újverbászi cukorgyár-telepen és környékén laktak, görög katolikus ruszinok és ukránok pedig mintegy másfél ezren szétszórta a település mindkét részében. A II. világháborút követően az elűzött németek helyére több mint tízezer montenegrói telepes érkezett. Feladatul kaptam a római katolikus hívek gondozása mellett, hogy negyven horvát vincés nővér lelkésze is legyek. A település hangulatát meghatározta a montenegróiak jelenléte, akik állami nyomásra vallásnélküliekként viselkedtek.

– **Hogyan kerültek ilyen szép számban Verbászra a vincés nővérek?**

– A montenegróiak a nagy hegyek közül jöttek, és a szennyezett alföldi levegőt nem tudták elviselni. A nők szakácstudománya csak a sült bárányig terjedt. Rövid néhány év után aratni kezdett körükben a TBC, több száz beteget tartottak nyilván. Egy részük vissza kívánt menekülni Montenegroba. A közegészségügyiek okvetlenül tüdőkórházat kívántak alapítani.

Ennek létrehozására a minisztérium szakorvost nevezett ki a létesítmény igazgatójává. A kiszemelt kórházigazgató azzal a feltétellel vállalta feladatát, ha engedélyezik számára, hogy okleveles betegápoló szerzetes nővéreket alkalmazhasson.

– **Az említett vincés nővérek ugyanabba a szerzetesközösségbe tartoztak-e, mint a magyarországi irgalmas nővérek?**

– A Szent Vince gondolatiságát követő önálló szerzetesközösség nővérei nagyszámban éltek a horvát kórházakban. Alapításukat illetően különböztek a magyarországiaktól. Három tartományuk ma is Horvátországban működik, a negyedik Itáliában. A két világháború között ezren felüli közösséggé fejlődtek, kórházakat alapítottak, szerzetesnők soraiból magasan képzett ápolónőket, sőt orvosokat is neveltek. Négyötödük kórházakban, egyötödük hittanárként tevékenykedett. Régi szólásmondás: Isten görbe vonallal is tud egyenesen írni. A kommunista hatalomátvétel után, mikor a nővéreket kitiltották a kórházakból, a vincés nővérek közül sajnos többen megváltak szerzetesi hivatásuktól. Általában orvos férjet választottak maguknak, továbbra is tartották a kapcsolatot a rendi közösséggel, és igyekeztek segíteni őket. A Verbászra kinevezett főorvosnak is egykori szerzetes volt a felesége.

– **Micsoda barbárság, hogy a több száz szakképzett egészségügyi dolgozót – csak azért, mert szerzetes – szélnek eresztették.**

– A horvátországi vincéseket a háborút követően elbocsájtották állásukból, de a rendet nem oszlatták fel. Megdöbbentő körülmények között élt a mintegy nyolcszáz nővér. A zágrábi Frangepán utcai zárdájukban a szó szoros értelmében éheztek. Három utcára néző, hatalmas anyaházukban összezsúfoltan kellett élniük. Rájuk gondolt az újonnan kinevezett főorvos felesége, és azt sugallta férjének: azzal a feltétellel vállalja kinevezését Verbászra, ha az egészségügyi minisztérium engedélyezi a horvát vincés nővérek alkalmazását a leendő kórházban. A minisztériumi engedéllyel és a zágrábi vincés tartomány általános főnöknőjének hozzájárulásával kötött szerződés lehetővé tette, hogy szerzetesi ruhájukat viselve dolgozzon a negyven ápolónővér a verbászi kórházban, és hogy az otthonukként szolgáló épületük zárdaként, saját kápolnával és lelkésszel működjék. Épületüket ingyenes használatra kapták a kórház igazgatóságától. Fizetésük igen magas volt, szakképzettségüknek megfelelően. Különösen a sebészen alkalmazták őket. Említenem kell, hogy két kórház működött párhuzamosan: a közkórház és a tüdőbetegek szanatóriuma.

– **Hogyan fogadták a montenegrói telepések a vincés nővéreket?**

– A telepések kétharmada piros pártkönyvvel érkezett Verbászra. Az elűzött németek házaikat kapták meg a hatóságoktól. A kommunista párt a háborús évek során, sőt azt

megelőzően is illegalitásban komoly létszámmal működött Montenegróban. A telepések csodabogaroknak nézték a nővéreket, öltözkük miatt ellenszenvvel, sőt gyűlölettel fogadták őket. A főorvos igazgatók mindkét kórházban kemény fenyegetéssel utasították rendre a betegeket. Volt eset, hogy az ágyuk melletti szekrény márványfedelét dobták a nővérek után, miután elzavarták őket ágyuk mellől. A kezeltek tiltakozásul inkább Montenegróba kívántak távozni. Azonban a nővérek szakértelme és csodálatos, odaadó munkája meghozta az eredményt. A Gondviselés csodája valósult meg Verbászon. A kórházakból hazabocsátott betegek „anyámtól többet érők” kifejezéssel áldották a nővéreket. Utcán, kereskedésekben, postahivatalban kivételezett előzékenységgel viseltettek irányukban. Tanácsukra reverendában jártam az utcákat, ezért a nővérekkel egyenlő megbecsülésben részesítettek. A telepések gyermekei reverendámat látva így beszéltek rólam egymás közt: „Tulajdonképpen ő is olyan, mint a nővérek, azzal a különbséggel, hogy férfi”. Az elfogadottságunk azonban nem volt mindenkire érvényes. Előfordult, hogy a családi házaktól vezetett temetési menetet tanácsosabb volt a sáros utca közepén vezetni, mert menetelésünk közben, temetési énekeink hallatán egyes udvarokból téglát hajigáltak felénk.

(Folytatjuk)

Képaláírás:

H_1_14resz: Mindig, mindenütt, mindenkivel kedvesen: ifjú korától nyugdíjas koráig